

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

๖๐ปี มหาวิทยาลัยบูรพา
สัปดาห์ครบรอบวันสถาปนา
มหาวิทยาลัยบูรพา

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

การประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 15
“โลกาภิวัตน์ ภูมิภาคอภีวัตน์ ท้องถิ่นอภีวัตน์: นัยต่อสังคมไทย”
(Globalization, Regionalization, and Localization:
Implications for Thai Society)

การประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 15

โลกาภิวัตน์ ภูมิภาคอภีวัตน์ ท้องถิ่นอภีวัตน์: นัยต่อสังคมไทย
Globalization, Regionalization and Localization: Implications for Thai Society

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

๖๐ปี มหาวิทยาลัยบูรพา
สัปดาห์ครบรอบวันสถาปนา
มหาวิทยาลัยบูรพา

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

The 15th National Conference
on Political Science and Public Administration 2015

การประชุมวิชาการ
รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ

ครั้งที่
15

บทความฉบับเต็ม

โลกาภิวัตน์ ภูมิภาคอภีวัตน์ ท้องถิ่นอภีวัตน์: นัยต่อสังคมไทย
Globalization, Regionalization and Localization: Implications for Thai Society

จัดโดย

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ได้รับทุนอุดหนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยจาก
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

4

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

1. ศาสตราจารย์ ดร. อนุสรณ์ ลีम्मณี
2. รองศาสตราจารย์ ดร. วีระ สมบูรณ์
3. รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยยันต์ ไชยพร
4. รองศาสตราจารย์ ดร. ชันว์วัฒน์ รัตนศักดิ์
5. รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ สามัคคีธรรม
6. รองศาสตราจารย์ ดร. ปิยากร หวังมหาพร
7. รองศาสตราจารย์ ดร. ศุภวัฒน์กร วงศ์ชนวสุ
8. รองศาสตราจารย์ ดร. อัครภรณ์ วงศ์ปรีดี
9. รองศาสตราจารย์ ดร. โคทม อารียา
10. รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์
11. รองศาสตราจารย์ ดร. โกวิทย์ กังสนันท์
12. รองศาสตราจารย์ มาณิต สุทธิสกุล
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิศาล มุกดาภิรมย์
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พจนา พิชาติปัจจา
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ โพธิสว่าง
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยตรี ดร. ณัฐกริช เปาอินทร์
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศุภมิตร ปิติพัฒน์
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชีระ กุลสวัสดิ์
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญบง ชัยเจริญวัฒน์
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. โอฬาร ถิ่นบางเตียว
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประไพร์ อภิชาติสกุล
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกษม เพ็ญพินันท์
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รงค์ บุญสวยขวัญ
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์ ดร. ต้นสุน
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุระชัย ชูผกา

28. ร้อยตำรวจเอก ดร. วิเชียร ต้นศิริคองค
29. ดร. นิตติ มณีกาญจน์
30. ดร. เก่งกิจ กิติเรียงลาภ
31. ดร. ปิยะ นาควัชระ
32. ดร. วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ
33. ดร. ภัสรินทร์ พ่วงเถื่อน
34. ดร. อนุรัตน์ อนันทนาธร
35. ดร. อมรทิพย์ อมราภิบาล
36. ดร. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์
37. พันตำรวจโท ดร. ไหวพจน์ กุลาชัย
38. ดร. มาโนชญ์ อารีย์
39. ดร. จักรี ไชยพิณีจ
40. ดร. ชัยณรงค์ เครือนวน
41. ดร. สกฤติ อีสริยานนท์
42. ดร. ชัยณรงค์ ศรีมันตะ
43. ดร. บุญรอด บุญเกิด
44. ดร. สกฤต อ้นมา
45. ดร. บุญเลิศ ของเพชร
46. ดร. สรชัย ศรีนิสานต์สกุล
47. ดร. สติธร ธนานิธิโชติ
48. ดร. โชติสา ขาวสนิท
49. ดร. ภัทรพงษ์ รัตนเสวี
50. ดร. ภัทราวดี มากมี
51. อาจารย์พงษ์ศธร แก้วมณี
52. อาจารย์ณัฐวัฒน์ กฤตยานวัช
53. อาจารย์จิรายุทธ์ สีม่วง
54. อาจารย์นพวรรณ พึ่งพา
55. นายปกรณ์ สัตยวณิช

การวิเคราะห์ความสำเร็จด้วยเครือข่ายทางสังคมของสหกรณ์ชาวไร่สับปะรด สามร้อยยอดจำกัด อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์

The analysis success with the social networks offarmer cooperatives pineapple Sam RoiYod.

ฐิติรุจ จันทรัมย์¹, พิมศกา สุขมัน²

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

² นักศึกษาปริญญาตรี สาขาการจัดการธุรกิจทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาความสำเร็จด้วยเครือข่ายทางสังคมของสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด 2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหาในการดำเนินงานของสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด โดยผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ผู้จัดการสหกรณ์ เจ้าหน้าที่ สมาชิก พนักงาน เกษตรกร รวมทั้งหมด 10 คน โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-Interview) ในการวิเคราะห์เชิงพรรณนา สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1) ความสำเร็จของสหกรณ์นั้นเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างสมาชิกกับสหกรณ์ มีความรับผิดชอบ เอาใจใส่ต่อหน้าที่ของตนเอง รวมถึงมีความซื่อสัตย์ของสมาชิก ทำให้การดำเนินการสหกรณ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 2) ปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานของสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด ดังนี้ ระบบการดำเนินงาน ความผิดพลาดในการกระจายข้อมูลข่าวสาร ขาดความเข้าใจข่าวสารข้อมูลใหม่ ๆ และปัญหาความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์

คำสำคัญ : ความสำเร็จ, เครือข่ายทางสังคม, สหกรณ์

Abstract

This research have purpose is 1) to study the success of the social network of farmer cooperatives pineapple Sam RoiTod 2) to study the problems and the way to solve problems in the operation of farmer cooperatives pineapple Sam RoiTod. The main person who give information such as Manager of Farmer, employees, farmers, cooperative staff members a

total of 10 people by In-depth-interview. The descriptive analysis Conclusions : 1) The success of the cooperative that occur require cooperation between the members of the cooperative. Have responsibility pay attention to their own duties as well as the integrity of its members. Make cooperative action possible efficiency. 2) Problems in the implementation of the Sam RoiYod pineapple farmer cooperatives operating system, Many Mistake into distribution of information, Lack of understanding of new information and the ability to pay debts of cooperative members.

Keywords : success, social network, *cooperatives*

ที่มาและความสำคัญ

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีพื้นที่เหมาะต่อการเพาะปลูกสับปะรดมากที่สุดในประเทศ เกษตรกรในพื้นที่อำเภอสามร้อยยอดจึงเลือกที่จะปลูกสับปะรดเป็นหลัก จากการที่เกษตรกรปลูกสับปะรดเพื่อขายผลสดในอดีตมีปริมาณมากเกินความต้องการของตลาด นำไปสู่การปลูกเพื่อส่งเข้าโรงงานแปรรูปในตอนนี้สามารถรองรับผลผลิตได้เกือบ 100 เปอร์เซ็นต์ ทำให้เกษตรกรได้มีการเพิ่มพื้นที่การเพาะปลูกอย่างรวดเร็ว ในปี พ.ศ. 2528 เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดต้องประสบกับปัญหาภัยธรรมชาติ และผลผลิตสับปะรดที่มีมากเกินความต้องการของโรงงานแปรรูป และตลาดบริโภคภายในประเทศ ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดได้รับความเดือดร้อนอย่างหนัก เกษตรกรไม่ได้รับโควตาให้ส่งสับปะรดให้กับโรงงานแปรรูปโดยตรง แต่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางที่เรียกว่า แพงรับซื้อสับปะรด ที่ให้ราคา 0.30 บาท ส่วนโรงงานให้ราคา 1.10 บาท และยังมีสับปะรดจำนวนมากที่ถูกปล่อยให้เน่าเสีย สร้างความเสียหายและขาดทุนให้กับเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดเป็นอย่างมาก

เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว เกษตรกรชาวไร่สับปะรดในเขตอำเภอสามร้อยยอดได้มีการรวมกลุ่มปรึกษาหารือกัน โดยจัดตั้งเป็นกลุ่มชาวไร่สับปะรดบ้านเก่าขึ้น ก่อนพัฒนามาเป็นสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด จำกัด โดยสหกรณ์ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนได้รับมาตรฐานการค้าที่เป็นธรรม (fair trade) ในปี 2555 ถือเป็นรายแรกของเอเชีย (สหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด, 2558)

องค์การการค้าที่เป็นธรรม (Fair trade) คือการค้าที่มุ่งในการสร้างความเป็นธรรมในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มค้าและผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่าย โดยเริ่มตั้งแต่เกษตรกรจะสามารถขายสินค้าได้ในราคาที่เป็นธรรมโดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางที่คอยกดราคาอีก ผู้ซื้อก็ได้รับสินค้าที่มีคุณภาพในราคาที่เป็นธรรม มาตรฐาน Fair trade จึงเป็นที่ยอมรับในสายตาของผู้บริโภค และของนักธุรกิจเป็น

อย่างมาก นอกจากนั้นแล้วหากองค์กรใดได้รับมาตรฐาน Fair trade ยังสามารถขยายฐานการค้าไปทั่วโลกอีกด้วย (ดร.มนัสนันท์พงษ์ไชยวิช,2557)

นับตั้งแต่สหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอดได้รับมาตรฐานการค้าที่เป็นธรรม (fair trade) ทางองค์กรการค้าที่เป็นธรรม (Fair trade) ก็ได้เข้ามาดูแลเรื่องความเป็นอยู่ ความปลอดภัยในการทำงานของเกษตรกรในพื้นที่ พร้อมทั้งดูแลเรื่องสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และเรื่องที่สำคัญที่ทางองค์กรได้เข้ามาดูแลและช่วยเหลือ ก็คือ การประกันราคาสินค้าขั้นต่ำให้กับสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ชาวไร่ผู้ปลูกสับปะรดสามร้อยยอดทุกราย โดยสมาชิกสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่เป็นธรรม และไม่ต่ำกว่าต้นทุน (เดลินิวส์,2555)

จากการส่งออกสับปะรดกระป๋องมาตรฐาน Fair trade เป็นที่ยอมรับจากทั่วโลก ทำให้ไทยได้รับส่วนแบ่งทางการตลาด 49 เปอร์เซ็นต์ ไทยจึงกลายเป็นผู้ค้าสับปะรดกระป๋องรายใหญ่ที่สุดในโลก จึงมีการผลักดันสับปะรดกระป๋องให้เป็นสินค้าชนิดที่ 7 ของตลาดการลงทุนในตลาดเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย AFET ในปี 2555 (เดลินิวส์,2555)

ซึ่งตลาด AFET จะเป็นศูนย์กลางในการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าภายใต้กฎระเบียบที่ชัดเจน สร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้ซื้อและผู้ขายในตลาดลงทุน และเพื่อช่วยให้เกษตรกรไม่เดือดร้อนจากความเสียหายจากความผันผวนของราคาสินค้าการเกษตรในอนาคต โดยปล่อยให้เกษตรกรหรือนักลงทุนที่เข้ามาลงทุนในตลาด AFET เป็นผู้แบกความเสี่ยงนั้นไว้แทน (วารสารข่าวรายไตรมาสของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย, 2556)

จากผลการดำเนินงานของสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอดที่สามารถผลักดันสับปะรดกระป๋องจนได้รับมาตรฐาน Fair trade และเป็นสินค้าใน AFET ได้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเครือข่ายทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ส่งผลให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสำเร็จด้วยเครือข่ายทางสังคมของสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหาในการดำเนินงานของสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงความสำเร็จด้วยเครือข่ายทางสังคมของสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด
2. เพื่อทราบถึงปัญหา และแนวทางในการแก้ปัญหาในการดำเนินงานของสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์

3. เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนา และการดำเนินงานให้กับสหกรณ์การเกษตรอื่น ๆ

ขอบเขตของวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาความสำเร็จของสหกรณ์ และเครือข่ายทางสังคมที่ส่งผลให้สหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์ ประสบความสำเร็จ
2. ขอบเขตทางด้านประชากร ศึกษาบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความสำเร็จของสหกรณ์ชาวไร่ปลูกสับปะรดสามร้อยยอด อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษาสหกรณ์ชาวไร่ผู้ปลูกสับปะรดสามร้อยยอด อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์
4. ขอบเขตด้านเวลา ในการวิจัยครั้งนี้ทำการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงระหว่างเดือน มกราคม 2558 ถึง เดือนพฤษภาคม 2558

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ชาวไร่ผู้ปลูกสับปะรดสามร้อยยอดจำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้จัดการ 1 คน เจ้าหน้าที่ 2 คน สมาชิก 3 คน พนักงาน 2 คน เกษตรกร 2 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานวิจัย คือ แนวคำถามที่แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล 2. ความสำเร็จของสหกรณ์ด้วยเครือข่ายทางสังคมของสหกรณ์ 3. ปัญหาอุปสรรค และแนวทางการแก้ไขในการดำเนินการของสหกรณ์ นอกจากนี้ยังมีอุปกรณ์ที่ช่วยในการเก็บข้อมูล ได้แก่ สมุดจด ปากกา ดินสอ เทป สำหรับการทำวิจัยภาคสนาม
3. ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ

3.1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้จัดการ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ละสมาชิกสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด ทำให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย โดยในระหว่างการสัมภาษณ์ ได้ทำการอัดเสียง และจดบันทึกข้อมูลไปด้วย

3.2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัยต่างๆ รวมทั้งข้อมูลจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการวิจัย เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ และนำไปใช้ในงานวิจัยเล่มนี้

4. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ

4.1. วิธีการแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) ด้านบุคคล ซึ่งบุคคลที่แตกต่าง แต่พบว่าข้อมูลที่ได้กลับคล้ายคลึงกัน และข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลจริง

4.2. วิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) คือการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลเดียวกัน โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ข้อมูลโดยมีโครงสร้างคำถาม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการซักถามกับผู้ให้ข้อมูลหลัก และการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร พบว่าข้อมูลที่ได้จากเว็บไซต์และผู้ให้ข้อมูลหลัก มีความถูกต้อง ตรงกัน ทำให้ข้อมูลน่าเชื่อถือ

5. วิเคราะห์ข้อมูล

- 5.1. การอ่านคำบรรยายหรือถอดเทปข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล
- 5.2. พยายามดึงใจความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ต้องการศึกษาออกมาให้ได้มากที่สุด
- 5.3. นำใจความสำคัญที่ได้มาจัดกลุ่มประเด็นต่างๆถ้าเป็นประเด็นในเรื่องเดียวกันก็จะเก็บรวบรวมไว้ด้วยกัน
- 5.4. เมื่อได้ประเด็นต่างๆจำนวนมากและไม่มีประเด็นใหม่เกิดขึ้นจึงหยุดการสัมภาษณ์
- 5.5. ผู้วิจัยกลับไปหาผู้ให้ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและสัมภาษณ์เพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่ชัดเจน

ผลการศึกษา

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

- คุณอานนท์ โลดทอนงค์ อายุ 56 ปีผู้จัดการของสหกรณ์ สถานภาพสมรส
- คุณอมรรัตน์ อนุรักษวงศ์ศรี อายุ 32 ปี เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานแฟร์เทรดสถานภาพโสด รายได้
- คุณวิไลรัตน์ อุดมเกษตรรัตน์ อายุ 28 ปี เจ้าหน้าที่ช่วยปฏิบัติงานกลุ่มแฟร์เทรดสถานภาพโสด
- คุณนิภาลิน ม่วงใหม่ อายุ 45 ปีสมาชิกสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอดสถานภาพสมรส
- คุณสุเทพ ทองสวัสดิ์ อายุ 50 ปี สมาชิกสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอดสถานภาพสมรส
- คุณไพโรจน์ ศรีทับทิมอายุ 48 ปี สมาชิกสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอดสถานภาพสมรส
- คุณพิมใจ กำปองอายุ 35ปี พนักงานประจำร้านค้าวัสดุทางการเกษตร สถานภาพสมรส
- คุณวันดี วงศ์สมุทรอายุ 37ปี พนักงานประจำร้านค้าวัสดุทางการเกษตรสถานภาพสมรส

- คุณเกษมเรืองศรี อายุ 45 ปี เกษตรกรผู้ปลูกปาล์ม สถานะภาพสมรส
- คุณนิภาภรณ์จินดา อายุ 39 ปี เกษตรกรผู้ปลูกยางพารา สถานะภาพสมรส

ความสำเร็จของสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด ด้วยเครือข่ายทางสังคมของสหกรณ์

คุณอนันต์ โลดทอนงค์ ได้กล่าวว่า ความสำเร็จของสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด เกิดจากการร่วมมือของสมาชิก กับเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ในการวางโครงสร้าง และแนวทางการปฏิบัติร่วมกัน เพื่อที่จะให้สมาชิกทุกคนปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ทางสหกรณ์กำหนดไว้ ส่วนเจ้าหน้าที่ก็สามารถที่จะดูแลสมาชิกของสหกรณ์ได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ทางสหกรณ์ยังรับฟังความคิดเห็น ปัญหา รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาจากสมาชิก และเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์

คุณอมรรัตน์ อนุรักษวงศ์ศรี กล่าวว่า เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์มีหน้าที่ในการดูแล เอาใจใส่ คอยแนะนำแนวทางการแก้ไขปัญหา และให้ความรู้กับสมาชิกของ สหกรณ์ทุกคน การที่เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ทำตามหน้าที่ของตัวเองให้ดีที่สุด มีความซื่อสัตย์กับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเจ้าหน้าที่สหกรณ์จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอดประสบความสำเร็จ

คุณวิไลรัตน์ อุดมเกษตรรัตน์ กล่าวว่าความรับผิดชอบต่อน้ำที่เป็นสิ่งสำคัญที่เจ้าหน้าที่สหกรณ์มีส่วนในการช่วยให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จ เนื่องจาก การทำงานของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ Fair trade จะต้องมีการลงพื้นที่เพื่อที่จะไปตรวจสอบ และให้ความรู้กับสมาชิกเกี่ยวกับการดูแลแปลงสับปะรด การเดินทางที่ลำบาก กับสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวย ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องมีความอดทนและรับผิดชอบเป็นอย่างมากกว่าจะปฏิบัติหน้าที่สำเร็จ

คุณนิภาลิน ม่วงใหม่ ได้กล่าวไว้ว่าสมาชิกทุกคนต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ต่อสหกรณ์ และต่อผู้บริโภค เนื่องจากการที่สหกรณ์ได้รับการยอมรับจากองค์กรค้าที่เป็นธรรม (Fair Trade) ทางสหกรณ์จะต้องผลิตสินค้าที่ได้มาตรฐานที่ทางองค์กรการค้าที่เป็นธรรมกำหนดไว้ หากมีตรวจสอบพบสารตกค้างในสินค้าจะทำให้สหกรณ์ถูกลดความน่าเชื่อถือลง ซึ่งวัตถุดิบเบื้องต้นของสินค้ามาจากผลผลิตของสมาชิกหากสมาชิกไม่ซื่อสัตย์ ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ทางสหกรณ์กำหนดไว้ก็จะไม่สามารถทำให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จได้ ความซื่อสัตย์ของสมาชิกสหกรณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จได้

คุณสุเทพ ทองสวัสดิ์ กล่าวว่าสิ่งสำคัญที่สมาชิกต้องมีคือ การให้ความร่วมมือกับทางสหกรณ์ โดยเฉพาะการประชุม และปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับที่ได้ทำการตกลงร่วมกันไว้ จากการให้ความร่วมมือของสมาชิกสหกรณ์ในการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะ และกฎระเบียบของ

สหกรณ์ทำให้สหกรณ์ได้รับการยอมรับจากองค์กรการค้าที่เป็นธรรม(Fair Trade) ทำให้เห็นได้ว่าการให้ความร่วมมือของสมาชิกสหกรณ์เป็นส่วนสำคัญในการทำให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จ

คุณไพโรจน์ ศรีทับทิม ได้กล่าวว่า การดูแล เอาใจใส่และซื้อตรงต่อหน้าที่ตัวเองของสมาชิกสหกรณ์ทุกคนทำให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จ เพราะว่าการปลูกสับปะรดต้องใช้เวลาและสารเคมีต่าง ๆ มากมายในการดูแล แต่ทางสหกรณ์จะห้ามสมาชิกทุกคนในการใช้สารเคมีเพราะมันจะมีสารตกค้างอยู่ในผลผลิตที่ออกมาซึ่งหากสมาชิกแอบใช้ทางสหกรณ์ก็ไม่สามารถรู้ได้จนกว่าจะมีการตรวจสอบผลผลิตก่อนส่งต่อซึ่งหากถึงขั้นตอนนั้นอาจจะส่งผลเสียต่อสมาชิก และสหกรณ์เองในฐานะที่ไม่สามารถรักษามาตรฐานของสินค้าได้

คุณพิมพ์ใจ กำปอง กล่าวว่า สิ่งสำคัญของพนักงานคือ การดูแล เอาใจใส่ สามารถตอบคำถาม และให้คำแนะนำกับลูกค้าได้ที่มาใช้บริการได้ เพราะลูกค้าทุกคนที่มาซื้อสินค้าในร้านวัสดุทางการเกษตรของสหกรณ์ส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกรที่ต้องการคำแนะนำ โดยเฉพาะเรื่องปุ๋ยที่ใช้พนักงานทุกคนจึงต้องมีความรู้และสามารถที่จะให้คำแนะนำกับลูกค้าได้พนักงานจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จ

คุณวันดี วงศ์สุมทรกล่าวว่า สิ่งที่ทำให้พนักงานเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จคือ ความรับผิดชอบต่อทำหน้าที่ของตัวเองให้ดีที่สุดเพราะหน้าที่ของพนักงานร้านคือให้คำแนะนำแก่ลูกค้า ถ้าพนักงานทุกคนรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากจะช่วยเหลือเกษตรกรที่มาเป็นลูกค้าแล้ว ยังเป็นการเพิ่มยอดขาย และสหกรณ์มีแนวโน้มที่จะขยายกิจการให้เจริญเติบโตยิ่งขึ้นอีกด้วย

คุณเกษม เรืองศรี ได้กล่าวว่า หน้าที่ของเกษตรกรคือการผลิตผลผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพออกมาเพื่อจำหน่าย กว่าจะได้ผลผลิตที่มีคุณภาพจะต้องมีการดูแล เอาใจใส่กับพืชพรรณ การเกษตรที่ตนเองปลูก สหกรณ์ต้องการผลผลิตที่มีคุณภาพ ทางเกษตรกรเองก็ต้องการผลิตภัณฑ์และวัสดุทางการเกษตรที่มีคุณภาพจากร้านค้าวัสดุทางการเกษตรของสหกรณ์เช่นกัน เกษตรกรจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จ

คุณนิภาภรณ์ จินดา กล่าวว่า สิ่งที่เกษตรกรช่วยให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จ คือการให้ความสำคัญ ใส่ใจ และต้องรอบรู้เกี่ยวกับทุกขั้นตอนการผลิต และนำเอาผลผลิตที่มีคุณภาพมาจำหน่ายให้สหกรณ์ และการอุดหนุนวัสดุทางการเกษตรของสหกรณ์

ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานของสหกรณ์

คุณอานนท์ โลดทอนงค์ ได้กล่าวว่า ปัญหาหลักของสหกรณ์ คือปัญหาเรื่อง โครงสร้าง และระบบการดำเนินงานของสหกรณ์ เนื่องจากสหกรณ์ทำกิจการหลายด้านในการช่วยเหลือ

เกษตรกรให้ครอบคลุมทุกภาคส่วนการเกษตร ทำให้ระบบการดำเนินงานของสหกรณ์มีซับซ้อนแตกต่างกันออกไป ทำให้เกิดความสับสนภายในองค์กร ทางสหกรณ์จึงได้มีแบ่งแยกแต่ละภาคส่วนออกจากกัน และมีการจัดอบรมทุกภาคส่วนรวมถึงผู้บริหารเพื่อที่จะกระบวนการของสหกรณ์ในการดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันให้มากที่สุด

คุณอมรรัตน์ อนุรักษ์วงศ์ศรี ได้กล่าวว่าหน้าที่หลักของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติงานคือการลงพื้นที่ไปตรวจสอบ ให้ความรู้และคำแนะนำกับสมาชิก เนื่องจากช่วงที่ผ่านมาทางเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน ไม่ค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการให้ความรู้ คำแนะนำกับสมาชิกได้ไม่ชัดเจน สหกรณ์จึงได้มีการจัดอบรม ความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่

คุณวิไลรัตน์ อุดมเกษตรรัตน์ ได้กล่าวว่าเนื่องจากสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอดมีจำนวนสมาชิกที่มาก ทำให้ทางเจ้าหน้าที่ไม่สามารถกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังสมาชิกทุกคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทางสหกรณ์จึงมีการแบ่งสมาชิกออกเป็นกลุ่ม ๆ โดยแต่ละกลุ่มจะมีหัวหน้าหรือแกนนำ ถึงเวลาที่สหกรณ์ต้องการกระจายข้อมูลข่าวสารก็จะมีการเรียกประชุมหัวหน้าของแต่ละกลุ่มเพื่อให้หัวหน้าเป็นคนกระจายข่าวสารอีกที

คุณนิภาลิน ม่วงใหม่ กล่าวว่าปัญหาที่พบหลัก ๆ เลยคือความสามารถในการจ่ายชำระหนี้สินที่กู้ยืมทางสหกรณ์ที่ใช้ในการลงทุน ซึ่งไม่สามารถจ่ายชำระได้ตามกำหนด เนื่องจากประสบปัญหาภัยแล้งทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย จึงไม่สามารถจ่ายชำระได้ ทางสหกรณ์ก็มีโครงการในการผ่อนผันตามกรณี และยังให้ทุนในการลงทุนใหม่ ส่วนการจ่ายชำระจะรองจนกว่าสมาชิกจะสามารถจ่ายชำระได้

คุณสุเทพ ทองสวัสดิ์ กล่าวว่า ไม่สามารถจ่ายชำระหนี้ของสหกรณ์ได้ เนื่องจากประสบปัญหาภัยแล้ง ทางสหกรณ์เลยผ่อนผัน และมีการเข้ามาช่วยเหลือในการลงทุนครั้งใหม่

คุณไพโรจน์ ศรีทับทิม ได้กล่าวว่าปัญหาส่วนมากที่พบคือความผิดพลาดในการรับข้อมูล ข่าวสารจากสหกรณ์ที่มีการคาดเคลื่อน เนื่องจากเป็นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่อ ๆ กันมา ทางสหกรณ์จึงมีการเรียกประชุมเป็นประจำ และเพื่อลดข้อผิดพลาดในการส่งข้อมูลต่อทางสหกรณ์จึงมีเอกสารประกอบการประชุมให้กับหัวหน้ากลุ่มทุกครั้งที่มีการประชุม

คุณพิมใจ กำปอง กล่าวว่าลักษณะงานภายในของร้านค้าวัสดุการเกษตรของสหกรณ์ มีความซับซ้อน และไม่มีการแบ่งหน้าที่ให้กับพนักงานอย่างชัดเจนทำให้มีการเก็บรายละเอียด ข้อมูลต่าง ๆ เกิดความซ้ำซ้อน และผิดพลาดได้ง่าย ทางสหกรณ์จึงมีการแบ่งหน้าที่ให้กับพนักงานอย่างชัดเจนเพื่อลดความผิดพลาดของการดำเนินงาน และทำให้งานดำเนินไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

คุณวันดี วงศ์สมุทร กล่าวว่าปัญหาหลักของพนักงาน คือ ขาดความรู้ เนื่องจากหน้าที่ของพนักงานจะต้องให้บริการลูกค้า ไม่ว่าจะตอบคำถาม หรือให้คำแนะนำลูกค้าเกี่ยวกับสินค้าแต่

ละชนิด รวมถึงโรคภัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ถ้าไม่มีความรู้พนักงานก็ไม่สามารถช่วยเหลือเกษตรกรได้ ทางสหกรณ์จึงมีการอบรมพนักงานก่อน และยังมีพี่เลี้ยงคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำ ก่อนในช่วงอาทิตย์แรกก่อนการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ทางสหกรณ์ยังมีการจัดสัมมนา อบรมความรู้ใหม่ให้กับผู้จัดการร้านเป็นประจำเพื่อที่จะได้ให้ไปกระจายข้อมูลข่าวสารให้กับพนักงานร้านอีกครั้ง

คุณเกษม เรื่องศรี กล่าวว่าประสบปัญหาเรื่องการจ่ายชำระหนี้สินที่กู้มาลงทุน และใช้จ่ายก่อนที่ผลผลิตทางการเกษตรจะจำหน่ายได้ เราจึงมีปัญหาด้วยการผ่อนชำระเป็นงวด ๆ เพื่อที่จะได้เหลือน้อยลง

คุณนิภาภรณ์ จินดา ได้กล่าวว่าปัญหาหลัก ก็คือ ขาดความเข้าใจเกี่ยวกับอุปกรณ์และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่แปลกใหม่และมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นทางเราแก้ปัญหาโดยการสอบถามจากร้านค้าที่จำหน่ายก่อนที่จะซื้อ และต้องติดตามข่าวสารจากรายการโทรทัศน์ที่มักจะนำความรู้ทางการเกษตรมานำเสนอ

สรุปผลการวิจัย

ความสำเร็จของสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด ด้วยเครือข่ายทางสังคมของสหกรณ์

จากการศึกษาการวิเคราะห์ความสำเร็จด้วยเครือข่ายทางสังคมของสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด พบว่าความสำเร็จของของสหกรณ์ด้วยเครือข่ายทางสังคม แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. การให้ความร่วมมือกันระหว่างสมาชิกของสหกรณ์กับสหกรณ์ในการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ รับฟังความคิดเห็น และร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา รวมถึงร่วมกันกำหนดนโยบายของสหกรณ์ เพื่อที่จะพัฒนาสหกรณ์ให้เติบโตอย่างยั่งยืน
2. ความเอาใจใส่ และรับผิดชอบต่อน้ำที่ของตนเอง หน้าที่การงานของสังคม เครือข่ายของสหกรณ์มีความแตกต่างกันออกไป แต่การที่ทุกคนรับผิดชอบหน้าที่ส่วนที่ตนได้รับมอบหมาย ถึงแม้จะเป็นเพียงจุดเล็ก ๆ ในสหกรณ์ แต่กลับเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถทำให้สหกรณ์เข้มแข็ง และยั่งยืนอย่างแท้จริง
3. ความซื่อสัตย์ของสมาชิก สมาชิกของสหกรณ์เป็นบุคคลสำคัญที่สามารถทำให้สหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด เจริญก้าวหน้าได้ ในเรื่องของการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับที่มาตรฐานองค์กรการค้าที่เป็นธรรม (Fair Trade) ได้กำหนดไว้

จากวิเคราะห์ความสำเร็จด้วยเครือข่ายทางสังคมของสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด พบว่าความสำเร็จของของสหกรณ์ด้วยเครือข่ายทางสังคมที่ส่งผลให้สหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอดประสบความสำเร็จมีอยู่ 3 อย่าง คือ 1.การร่วมมือกันระหว่างสมาชิกของสหกรณ์กับสหกรณ์ 2.การดูแลเอาใจใส่ รับผิดชอบต่อน้ำที่ 3.ความซื่อสัตย์ของสมาชิกซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้เครือข่ายทางสังคม ถ้าเครือข่ายทางสังคมเข้มแข็งก็จะส่งผลให้สหกรณ์เจริญเติบโตอย่างเข้มแข็ง และยั่งยืน

ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขในการดำเนินงานของสหกรณ์

จากผลการศึกษาพบว่าปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานของเครือข่ายทางสังคมของสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด สามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. โครงสร้าง และระบบการดำเนินงานสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดจะประกอบกิจการหลายด้านทำให้กระบวนการดำเนินงานของสหกรณ์ซับซ้อนและยากที่เข้าใจ ทางสหกรณ์จึงจับแต่ละภาคกิจการออกจากกัน และจัดการอบรม ให้ความรู้เกี่ยวกับ โครงสร้าง การดำเนินงาน และนโยบายให้แก่เจ้าหน้าที่ทุกคนเพื่อให้ทุกคนเข้าใจกระบวนการดำเนินงานของสหกรณ์ไปในทางเดียวกัน

2. ปัญหาขาดเข้าใจข่าวสาร และความรู้ใหม่ ๆ การทำงานของฝ่ายภาคปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ หรือพนักงานจะต้องมีความรู้ และควรที่จะพัฒนาความรู้ของตนเองอยู่ตลอดเวลาเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น ทางสหกรณ์จึงมุ่งเน้นและจัดการอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่และพนักงาน

3. ปัญหากระจายข้อมูลข่าวสารผิดพลาด เนื่องจากสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอดมีสมาชิกจำนวนมากการกระจายข้อมูลข่าวสารเกิดความล่าช้าและลำบาก รวมถึงความคาดเคลื่อนของข้อมูลข่าวสารอีกด้วย สหกรณ์จึงใช้มาตรการแบ่งสมาชิกสหกรณ์ออกเป็นกลุ่มย่อยแล้วให้ภายในกลุ่มคัดเลือกผู้นำขึ้นมาเพื่อที่จะกระจายข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ผ่านผู้นำ และทุกครั้งที่มีการเรียกผู้นำมาประชุมหรือกระจายข่าวทางสหกรณ์จะทำเอกสารให้กลับไปด้วย

4. ความสามารถในการจ่ายชำระหนี้สิน เนื่องจากเกษตรกรได้รับความเดือดร้อนทางด้านการลงทุน บวกกับปัญหาภัยแล้งทำให้ผลผลิตไม่ดี ส่งผลให้ความสามารถทางการชำระหนี้สินของสมาชิกและเกษตรกรลดน้อยลง แต่ทางสหกรณ์ก็ช่วยบรรเทาโดยการลงทุนให้กับสมาชิกใหม่ ส่วนเรื่องหนี้ทางสหกรณ์การผ่อนผันให้จนกว่าจะชำระได้

จากการศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานของแต่ละเครือข่ายสังคมของสหกรณ์แล้วพบว่า แต่ละเครือข่ายเจอปัญหาที่คล้าย ๆ กัน ทำให้สามารถรวม

ออกมาได้ 4 ปัญหา คือ 1. โครงสร้าง และระบบการดำเนินงานที่ซับซ้อน 2. ปัญหาการขาดเข้าใจ ข่าวสาร และความรู้ใหม่ๆ 3. ปัญหาการกระจายข้อมูลที่คาดเคลื่อน 4. ปัญหาความสามารถในการจ่ายชำระหนี้ ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นมาเกิดมาจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็น ลักษณะกิจการของ สหกรณ์ จำนวนสมาชิกสหกรณ์ รวมถึงปัญหาทางธรรมชาติที่ส่งผลต่อผลผลิตทางการเกษตร ซึ่ง แนวทางในการแก้ไขปัญหาจะแตกต่างกันออกไปตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

ข้อเสนอแนะจากการดำเนินงาน

จากผลการวิเคราะห์ความสำเร็จด้วยเครือข่ายทางสังคมของสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด พบว่าสหกรณ์ประสบความสำเร็จได้จะต้องอาศัยความร่วมมือ ความเอาใจใส่ ความซื่อสัตย์ และรับผิดชอบต่อน้ำที่ของหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้จัดการ เจ้าหน้าที่ พนักงาน สมาชิก รวมถึงเกษตรกร เพื่อช่วยในการพัฒนา และดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับจากทั่วโลก ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับสหกรณ์อื่น ๆ ในการนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริม และพัฒนาสหกรณ์ตนเองให้ดียิ่งขึ้นแต่การจะนำไปเป็นแนวทางก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับลักษณะของสหกรณ์ของตน เพราะถึงแม้สหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอดจะประสบความสำเร็จแต่ก็ยังพบปัญหาต่าง ๆ ตามมาเหมือนกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาการวิเคราะห์ความสำเร็จด้วยเครือข่ายทางสังคมของสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด ครั้งต่อไปควรเลือกรูปแบบเครือข่ายทางสังคมของสหกรณ์ที่มีวงกว้างมากขึ้น เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่หลากหลายแตกต่าง และหลากหลายยิ่งขึ้น
2. การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นควรมีการศึกษาเชิงปริมาณเพื่อให้ได้ข้อมูลในอีกแง่มุมหนึ่งมาอธิบายด้วย

บรรณานุกรม

- ชมรมสหกรณ์จังหวัดตาก. (2555). กิจการของสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด. สืบค้นวันที่ 13 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <http://takcoop.blogspot.com/2012/10/10-55.html>
- เดลินิวส์. (2555). สหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด. สืบค้นวันที่ 20 มีนาคม 2558, เข้าถึงได้จาก www.dilynews.co.th
- มนัสนันท์ พงษ์ไชยวิช. (2557). การค้าที่เป็นธรรม(Fair trade). สืบค้นวันที่ 20 มีนาคม 2558, เข้าถึงได้จาก www.hsstth2.com

- มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. (2558). ทฤษฎีแลกเปลี่ยน. สืบค้นวันที่ 19 เมษายน 2558, เข้าถึงได้จาก <http://www.udru.ac.th/website/attachments>
- สุชาติ สุวรรณงา. (2556). ความสำเร็จในการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสงขลา. สืบค้นวันที่ 13 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <http://www.economics.psu.ac.th>
- สุภาภรณ์ บุตรดีวงษ์. (2556). ความสำเร็จ. สืบค้นวันที่ 12 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/137130>
- สหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด. (2558). ความเป็นมาของสหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด. สืบค้นวันที่ 24 มีนาคม 2558, เข้าถึงได้จาก www.srycoop/index.php?option
- วารสารข่าวรายไตรมาสของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย. (2555). สับปะรดกระป๋องในตลาด AFET, สืบค้นวันที่ 20 มีนาคม 2558, เข้าถึงได้จาก www.afet.or.th
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2556). เครื่องข่ายทางสังคม. สืบค้นวันที่ 19 เมษายน 2558, เข้าถึงได้จาก www.wikipedia.org/wiki/เครือข่ายสังคม
- อังคณา สุวรรณภู. (2557). เจ้าหน้าที่สหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด, สืบค้นวันที่ 13 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <http://it.doa.go.th/pibai/pibai/n14>
- อังคณา สุวรรณภู. (2557). สหกรณ์ชาวไร่สับปะรดสามร้อยยอด. ค้นเมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงได้จาก http://it.d57'wfh0kdoa.go.th/pibai/pibai/n14/v_12-jan/ceaksong.html